

Світлана ЛИТВИНЕНКО,
здобувач вищої освіти спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Миколаївський національний аграрний університет

Науковий керівник:
Тетяна КУЧМІЙОВА,
кандидат економічних наук, доцент
Миколаївський національний аграрний університет

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ В ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА РІШЕННЯ

Проблема організації фермерських господарств та впровадження ефективного бухгалтерського обліку має тривалу історію. Ще на початку минулого століття багато відомих учених-економістів досліджували дану тематику, ґрунтовно розкриваючи основні теоретичні засади розвитку фермерських господарств, а також особливості їх діяльності та облікових процесів. Проте сучасні умови сільськогосподарської діяльності, динамічні зміни законодавства та потреба в спрощенні облікових процедур вимагають переосмислення цих підходів. Врахування специфіки фермерських господарств та їх адаптація до нових викликів є необхідними для підвищення прозорості та ефективності управління, що підкреслює актуальність пошуку сучасних рішень у цій сфері [1].

Законом України «Про фермерське господарство» від 19 червня 2003 року № 973-IV визначено, що «фермерське господарство – формою підприємницької діяльності громадян, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, здійснювати її переробку та реалізацію з метою отримання прибутку на земельних ділянках, наданих їм у власність та/або користування, в т.ч. оренду, для ведення фермерського господарства, товарного сільськогосподарського виробництва, особистого селянського господарства». Даний закон визначає правові, економічні та соціальні засади створення та діяльності фермерських господарств як прогресивної форми підприємницької діяльності громадян у галузі сільського господарства України [2].

В сучасних фермерських господарствах найпоширенішими є проста форма обліку, що передбачає накопичення даних відповідно до потреб управління господарством без використання подвійного запису та спрощена форми обліку. За використання господарством спрощеної форми обліку основним реєстром є Журнал реєстрації господарських операцій підприємства, де операції відображаються з дотриманням принципу подвійного запису. Отже, очевидно, що фермерським господарствам із простим технологічним процесом, що відповідають критеріям малих господарств, доцільно використовувати спрощену форму бухгалтерського обліку [1].

Великим фермерським господарствам доцільно вести облік за однією з форм обліку, запропонованих Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» від 16.07.1999р. № 996-XIV [3], а саме за меморіально-ордерною, журнально-ордерною, автоматизованою на загальних засадах із використанням традиційного Плану рахунків та НП(С)БО.

Практика ведення обліку у фермерських господарствах області свідчить, що застосування тієї чи іншої форми обліку в основному залежить від розмірів господарства, спеціалізації, забезпеченості фінансовими і матеріальними ресурсами [4].

Варто зауважити, що в Європі, зокрема в Польщі, більшість фермерів не мають уявлення про бухгалтерський облік. Більшість польських господарств не ведуть бухгалтерського обліку та не готують, а ні балансу, а ні звіту про прибуток та збитки, а ні статистичних звітів. Відповідно до польського законодавства, вести бухгалтерський облік повинні лише ті господарства, які мають річний дохід у 1,2 млн. євро. Однак деякі господарства ведуть бухгалтерський облік за власною ініціативою, переважно для того, щоб відзвітувати перед власниками про результати своєї діяльності [5].

Євросоюз все більше наполягає на обов'язковості ведення бухгалтерського обліку польськими фермерами, однак наразі змін немає.

Досліджуючи проблему покращення обліку фермерських господарств в Україні, науковці І.В. Підпригора, І.В. Харіна, Ю.М. Кірюшкіна виокремлюють наступні шляхи:

1. У фермерських господарствах доцільно спростити загальний порядок проведення інвентаризації, який прийнятий для великих сільськогосподарських підприємств. Виходячи з особливостей фермерського господарства, повну інвентаризацію всіх матеріальних активів варто проводити один раз на рік – станом на 1 вересня поточного року. Саме у цей період, на нашу думку, господарство має найменші запаси сільськогосподарської продукції врожаю минулого року.

2. Більшість фермерських господарств не здійснює жодних операцій із відображення доходів та витрат майбутніх періодів. Отже, відпадає необхідність застосування рахунків 69 «Доходи майбутніх періодів» та 39 «Витрати майбутніх періодів».

3. Важливим є посилення контролю та аналізу операцій, що впливають на формування виробничих витрат господарства, що дасть можливість своєчасного виявлення допущених помилок в їх обліку та їх усунення або виправлення згідно з чинним законодавством.

4. Враховуючи те, що зазначені Методичні рекомендації не містять чіткого розмежування фермерських господарств та особистих селянських господарств, вважаємо, що окремі їх положення потребують перегляду, доопрацювання [1].

На думку, науковця Я.І. Костецького, «основним чинником, який впливає на організацію та трудомісткість обліку, є уніфікація облікових реєстрів.

Зважаючи на ці обставини, фермерам необхідно скоротити число разових операцій з надходження продукції (подорожні листки, талони) чи операцій за один день (реєстри надходження зерна чи іншої продукції з поля), і вести накопичення даних за весь період її збирання. Ведення «Щоденника надходження сільськогосподарської продукції» (ф. № 81) з дещо зміненою методикою записів у ньому знизить трудомісткість обліку при оприбуткуванні продукції, не знижуючи його цінності та аналітичності» [4].

Продовжуючи дослідження, Я.І. Костецький зазначає, що «будову форми звітності «Основні показники господарської і фінансової діяльності селянського (фермерського) господарства» форма № 2 (ферм) слід удосконалити шляхом включення показників про якість землі, наявність оборотних засобів та витрат виробництва і розділу XI «Баланс надходжень і витрат коштів», що дасть можливість отримувати повну інформацію щодо ефективності виробництва продукції і порівнювати з результатами діяльності інших сільськогосподарських формувань» [4].

Отже, облік у фермерських господарствах України потребує вдосконалення. Ключові проблеми включають вибір оптимальної форми обліку (спрощена для малих, повна для великих господарств), адаптацію до специфіки сільськогосподарської діяльності та спрощення деяких процедур. Порівняно з європейським досвідом, українські вимоги суворіші. Необхідно оптимізувати облікові реєстри, покращити звітність та посилити контроль за витратами.

Список використаних джерел

1. Підопригора І. В., Харіна І. В., Кірюшкіна Ю. М. Особливості обліку та шляхи його вдосконалення у фермерських господарствах. URL : http://bses.in.ua/journals/2018/34_2018/43.pdf.
2. Про фермерське господарство: закон України від 19. 06. 2003р. № 973-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>.
3. Методичні рекомендації з організації і ведення бухгалтерського обліку в селянських (фермерських) господарствах: Наказ Мінагрополітики від 02. 07. 2001р. № 189. URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0189555-01>.
4. Костецький Я. І. Удосконалення системи обліку у фермерських господарствах. URL : <https://magazine.faaf.org.ua/udoskonalennya-sistemi-obliku-u-fermerskih-gospodarstvah.html>.
5. Коваль Н. І., Мандибура В. В. Удосконалення організації обліку фермерських господарств: зарубіжний досвід. URL : <http://www.global-national.in.ua/archive/3-2015/179.pdf>.